

İÇİNDEKİLER

4. BASKIYA ÖNSÖZ.....	7
3. BASKIYA ÖNSÖZ.....	9
2. BASKIYA ÖNSÖZ.....	11
1. BASKIYA ÖNSÖZ.....	13
İÇİNDEKİLER	15
KISALTMALAR	23

BİRİNCİ BÖLÜM İLAÇ HUKUKUNA GİRİŞ

Ş1. KAVRAMLAR.....	26
I. İLAÇ HUKUKU KAVRAMI.....	26
II. İLAÇ KAVRAMI VE İLAÇ TÜRLERİ.....	27
A. İLAÇ KAVRAMI.....	27
B. TANIM.....	29
1. Mevzuatta Yapılan Tanımlar.....	30
2. Öğretide Yapılan Tanımlar.....	30
3. Karşılaştırmalı Hukukta Yapılan Tanımlar	33
4. Görüşüm.....	35
C. İLAÇ TÜRLERİ	50
1. Orijinal (Referans Tıbbi Ürün) – Jenerik İlaç (Eşdeğer Tıbbi Ürün).....	51
2. Reçeteli – Reçetesiz İlaç	54
3. Hazır İlaç/Majistral İlaç/Ofisinal İlaç	57
4. Endikasyon Dışı Kullanılan İlaç.....	58
a. Genel Olarak	58
b. Sağlık Bakanlığı Uygulaması.....	61
c. Endikasyon Dışı İlaçla İlgili Dava Süreçleri	63
5. Yetim (Nadir)İlaç.....	69
III. DİĞER KAVRAMLAR	70
A. ETKİ VE YAN ETKİ	70
B. KARŞILIKLI ETKİ	71

C. ZARARLI ETKİ.....	71
D. İLACA İNSANİ AMAÇLI ERKEN ERIŞİM (compassionate use).....	72
E. FARMAKOVİJİLANS	76
F. ECZANE	77
G. ECZACI.....	77
1. Genel Olarak.....	77
2. Eczaneyi Bizzat Yönetme Yükümlülüğü	82
3. Eczacıların Kimlik Tespiti Yükümlülüğü.....	83
H. ECZA TİCARETHANESİ	84
§2. İLAÇ HUKUKUNUN KAYNAKLARI	85
I. ULUSLARARASI ALANDAKİ KAYNAKLAR.....	85
II. TÜRK HUKUKU'NDAKİ KAYNAKLAR.....	87
§3. TÜRKİYE'DE VE AVRUPA'DA İLAÇ OTORİTELERİ.....	90
I. TÜRKİYE İLAÇ VE TIBBİ CİHAZ KURUMU	90
II. AVRUPA İLAÇ AJANSI.....	94
§4. BİR İLACIN GELİŞTİRİLMESİNDEN RUHSAT ALMASINA KADAR GEÇEN SÜREÇ VE HUKUKSAL DEĞERLENDİRMESİ.....	96
I. RUHSATA TABİ İLAÇLAR	97
A. GENEL OLARAK.....	97
B. İLACIN GELİŞTİRİLMESİ AŞAMALARI.....	99
1. Klinik Öncesi Araştırmalar	100
2. Klinik Araştırmalar	102
a. Genel Olarak.....	103
b. Türk Hukukunda Mevzuatın Tarihsel Gelişimi.....	103
c. Klinik İlaç Araştırmalarına İlişkin Etik Kurallar	107
d. Klinik Araştırmalarda Sorumlu Hekimin Nitelikleri	113
e. Klinik Araştırma Dönemleri (Faz Çalışmaları).....	113
aa. Faz I Çalışmaları	114
bb. Faz II Çalışmaları.....	116
cc. Faz III Çalışmaları.....	117
3. Ruhsat	118
a. Karşılaştırmalı Hukuk.....	118
aa. Amerika Birleşik Devletleri.....	118
bb. Avrupa Birliği	119
cc. Almanya	121
dd. İngiltere.....	121
ee. İsviçre.....	121
ff. Japonya.....	122

gg. Kanada	122
b. Türkiye'de İlaçların Ruhsatlandırılması.....	122
aa. Genel Olarak	122
bb. Ruhsatın Hukuki Niteliği	125
cc. Ruhsat Süreci	126
(1) Genel Olarak	126
(2) Ruhsat Başvurusunun Değerlendirilmesi Süreci	129
(a) Ön İnceleme	129
(b) Başvurunun İadesi	129
(c) Ruhsatlandırma Kriterleri.....	130
(d) Ruhsat Talebinin Reddi	131
(e) İtiraz	132
(f) Ruhsatın Verilmesi.....	133
(g) Ruhsatın Süresi.....	134
dd. Ruhsatın Askıya Alınması	135
ee. Ruhsatın İptali	139
ff. Ruhsata İlişkin Değişiklikler	140
gg. İstisnai Durumlar	141
(1) Bilgilendirilmiş Muvafakatlı Başvuru / Yerleşmiş Tıbbi Kullanım Başvurusu/ Alerjen Ürün Başvurusu / Eşdeğer Tıbbi Ürün Başvurusu / Hibrit Başvuru/ Biyobenzer Tıbbi Ürün Başvurusu / Sabit Kombinasyon Başvurusu.....	142
(2) İstisnai Ruhsatlandırma Başvurusu	143
(3) Biyosidal Ürünlerde Acil Ruhsatlandırma.....	144
(4) Koşullu Ruhsatlandırma (Acil Kullanım Onayı).....	144
(a) Genel Olarak.....	144
(b) Özel durumun tespiti	150
(c) Koşullu ruhsatlandırma (acil kullanım onayı) başvurusu	150
(d) Kılavuz Hükümleri	152
(5) Yetim (Öksüz-Nadir) İlaçlar	155
(6) Jenerik (Eşdeğer) İlaçlar	156
(7) Homeopatik Tıbbi Ürünler	161
(8) Geleneksel Bitkisel Tıbbi Ürünler.....	161
(9) İleri Tedavi Tıbbi Ürünler	162
4. Faz IV Çalışmaları (Düşük Riskli Bilimsel Çalışma)	164
II. RUHSATA TABİ OLMAYAN İLAÇLAR.....	166

§5. İLACIN ADI VE ETİKETİ	169
I. İLACIN ADI.....	169
II. İLAÇ ETİKETİ.....	170
A. GENEL OLARAK.....	170
B. DIŞ AMBALAJDA YER ALMASI GEREKEN BİLGİLER.....	171
C. İÇ AMBALAJDA YER ALMASI GEREKEN BİLGİLER.....	173
D. KULLANMA TALİMATINDA BULUNMASI GEREKEN BİLGİLER.....	173
E. AMBALAJLARA İLİŞKİN DİĞER ŞARTLAR.....	177
§6. İLACIN DENETİMİ VE PİYASADAN ÇEKİLMESİ	178
I. İLACIN DENETİMİ.....	178
A. GENEL OLARAK.....	178
B. ÜRÜN GÜVENLİĞİ VE TEKNİK DÜZENLEMELER KANUNU HÜKÜMLERİ GEREĞİNCE ÜRÜNLERİN DENETİMİ.....	182
II. İLAÇLARIN GERİ ÇEKİLMESİ VE TOPLATILMASI.....	186
§7. REKLAM YASAĞI	193

İKİNCİ BÖLÜM

İLACIN ÜRETİMİNDEN KULLANIMINA KADAR GEÇEN SÜREÇTE YER ALAN KİŞİ VE KURUMLARIN YASAL SORUMLULUĞU

§1. GENEL OLARAK	213
§2. İLAÇ ÜRETİCİSİNİN, HEKİMİN, ECZACININ, KLİNİK ARAŞTIRMACININ, KLİNİK ARAŞTIRMA ETİK KURULLARININ VE ÜYELERİNİN, HASTANELERİN VE SAĞLIK BAKANLIĞININ TAZMİNAT VE CEZA SORUMLULUĞU	214
I. İLAÇ ÜRETİCİLERİNİN SORUMLULUĞU.....	214
A. İLAÇ ÜRETİCİSİ KAVRAMI.....	215
B. GENEL OLARAK İLAÇ ÜRETİCİSİNİN SORUMLULUĞU.....	221
C. TAZMİNAT SORUMLULUĞU.....	225
1. Sorumluluğun Hukuki Niteliği.....	225
a. Genel Olarak.....	225
b. Alman Hukukunda Tehlike Sorumluluğu.....	233
c. Ürün Güvenliği ve Teknik Düzenlemeler Kanunu'na Göre İlaç Üreticisinin Sorumluluğu.....	236
2. Sorumluluğun Şartları.....	239
a. Hata veya Tehlikeli Ürün.....	240
aa. Tasarım (Geliştirme) Hatası.....	243
bb. Üretim Hatası.....	246
cc. Test Hatası.....	248

dd.	Bilgilendirme Hatası.....	248
(1)	Genel Olarak.....	248
(2)	Hekim ve Eczacının İlaç Üreticisi Tarafından Bilgilendirilmesi Yükümlülüğü.....	256
(3)	Hile veya Yalan Beyan.....	261
(4)	Tıbbi Mümessillerin Fonksiyonları Nedeniyle Sorumluluk.....	261
ee.	Etki Hatası.....	262
ff.	Gözetim ve Uyarı Hatası.....	264
gg.	Depolama ve Nakil Hatası.....	268
hh.	Organizasyon Hatası.....	269
b.	İlacın Kullanılmasından Zarar Doğmuş Olması.....	269
aa.	İlacın Kullanılması.....	269
bb.	Zarar.....	272
c.	Nedensellik Bağı.....	276
aa.	Genel Olarak.....	276
bb.	Müterafık (Müşterek) Kusur.....	281
cc.	Birden Fazla İlaç Üreticisinin Sorumluluğu.....	283
d.	Hukuka Uygunluk Sebepleri.....	284
e.	İspat Yükü.....	284
aa.	Genel Olarak.....	284
bb.	İspat Kolaylıkları.....	285
f.	Zamanaşımı.....	288
D.	KOŞULLU RUHSATLANDIRMA (ACİL KULLANIM ONAYI) DURUMUNDA İLAÇTAN KAYNAKLANAN ZARARLAR NEDENİYLE İLAÇ ÜRETİCİSİNİN SORUMLULUĞU.....	290
E.	ENDİKASYON DIŞI İLAÇ KULLANIMI NEDENİYLE İLAÇ ÜRETİCİSİNİN SORUMLULUĞU.....	293
F.	İLAÇ ÜRETİCİSİNİN SORUMLULUĞUNU KALDIRAN DURUMLAR.....	295
G.	CEZA HUKUKU SORUMLULUĞU.....	297
1.	Genel Olarak.....	297
2.	Kasten Öldürme veya Yaralama.....	300
3.	Taksirle Öldürme ve Yaralama.....	301
4.	Zehirli Madde Katma.....	302
5.	Bozulmuş veya Değiştirilmiş Gıda veya İlaçların Ticareti.....	303
6.	Kişilerin Hayatını ve Sağlığını Tehlikeye Sokacak Biçimde İlaç Yapma veya Satma.....	307
7.	Ruhsatsız İlaç Üretmek veya Ruhsatsız İlaç Satmak veya Sattırmak.....	315

8. Sahte ilaç İmal Etmek veya Satmak ya da Sattırmak.....	318
9. Kabahatler.....	318
II. HEKİMİN İLAÇLA TEDAVİ NEDENİYLE SORUMLULUĞU.....	321
A. TAZMİNAT SORUMLULUĞU.....	321
1. Genel Olarak.....	321
2. İlaç Tedavisinde Hatalı Tıbbi Uygulamanın Görüldüğü Aşamalar	323
a. Birinci Aşamadaki Uygulama Hataları	324
aa. Öykü Hatası	324
bb. Teşhis Hatası.....	325
cc. İlaç Etkileşimine İlişkin Hatalar	326
dd. Yanlış İlaç Yazılması	327
ee. İlaç Yazımı Sırasındaki Şekli Hatalar	329
ff. İlaç Yazılmaması.....	330
gg. Aydınlatma Hataları	331
(1) Genel Olarak.....	331
(2) Güven Prensibi.....	337
(3) Kullanma Talimatının Aydınlatma Yükümlülüğüne Etkisi	338
hh. İlacın Hatalı Yazılması	341
b. İkinci Aşamadaki Uygulama Hataları	342
c. Üçüncü Aşamadaki Uygulama Hataları	343
3. Hekim-Eczacı İlişkinin Sorumluluğa Etkisi	344
4. Tazminatın Kapsamı.....	345
5. Hekimin İlaç Uygulaması Nedeniyle Ödediği Tazminat Bakımından İlaç Firmasına Rücu Hakkı	345
B. CEZA SORUMLULUĞU	346
1. İnsan Üzerinde Deney ve Deneme Suçu	347
a. Genel Olarak.....	347
b. İnsan Üzerinde Deney Suçu	349
c. İnsan Üzerinde Deneme Suçu	353
d. İnsan Üzerinde Bilimsel Araştırmalara İlişkin İdari Yaptırımlar.....	357
2. Dolandırıcılık	358
3. Belgede Sahtecilik.....	359
4. Rüşvet.....	369
C. ENDİKASYON DIŞI İLAÇ REÇETE EDİLMESİ NEDENİYLE HEKİMİN SORUMLULUĞU.....	370
III. ECZACININ SORUMLULUĞU	371

A. GENEL OLARAK.....	371
B. ECZACININ ÜRETİCİ OLARAK SORUMLULUĞU	377
C. HAZIR İLAÇ VERİLMESİNDEN KAYNAKLANAN SORUMLULUK.....	380
1. Genel Olarak	380
2. Jenerik İlaç Verilmesinden Kaynaklanan Sorumluluk	385
D. BİLGİLENDİRME SORUMLULUĞU	387
1. Genel Olarak	387
2. Bilgilendirmenin Şekli ve İspatı	400
E. DANIŞMA SORUMLULUĞU.....	401
F. MUHAFAZA SORUMLULUĞU.....	403
G. YARDIMCI KİŞİLERİN FİİLLERİNDEN SORUMLULUK.....	403
H. ECZACININ RÜCU HAKKI.....	408
I. GÖREVLİ MAHKEME.....	408
İ. CEZA SORUMLULUĞU	408
1. Kamu Görevlisi Sağlık Çalışanları Bakımından Soruşturma İzni Süreci	408
a. Genel Olarak	408
b. 7406 Sayılı Kanun'la Gerçekleştirilen Değişiklikler.....	410
c. 4483 Sayılı Kanuna Tabi Kamu Görevlileri Açısından.....	415
2. Eczacıların İşleyebileceği Suçlar	416
a. Genel Olarak	416
b. Eşdeğer İlaç Verilmesinden Kaynaklanan Ceza Sorumluluğu.....	426
c. Dolandırıcılık Suçu	427
d. Belgede Sahtecilik Suçu.....	438
e. Sağlık Mesleği Mensuplarının Suçu Bildirmemesi.....	444
f. İzinsiz Eczane Açma Suçu	457
3. Eczacıların İşleyebileceği Kabahatler	459
a. Genel Olarak	459
b. Toptan İlaç Satışı Yapmak.....	460
c. Reçete Gönderilmesi için Anlaşma Yapmak, Reçete Toplamak veya Yönlendirmek.....	461
d. Bozuk veya Tarihi Geçmiş İlaç Bulundurmak.....	462
e. İzinsiz Eczane Açmak	462
f. İlaç Niteliğinde Olmayan Bozuk Madde Bulundurmak	463
g. Zehirli veya Kimyevi Maddelerin İzinsiz Satılması	463
h. Kanundaki Yasak veya Gerekliliklerin İhlali Kabahati.....	465
1. Zehirli ve Müessir Maddeler ile İlaçların Toptan Satışının Yapılması/ İlaç Takip Sistemine Bildirim Yapılmaması.....	466

i.	Eczanenin Mazeretsiz Kapatılması veya Eksikliklerin Gderilmemesi.....	467
j.	Reçeteye Tabi İlaçların Reçetesiz Verilmesi.....	467
J.	DİSİPLİN SORUMLULUĞU	472
IV.	KLİNİK ARAŞTIRMACININ SORUMLULUĞU	474
A.	TAZMİNATSORUMLULUĞU	475
B.	CEZA HUKUKU SORUMLULUĞU.....	476
V.	KLİNİK ARAŞTIRMA ETİK KURULLARININ VE ÜYELERİNİN SORUMLULUĞU	477
A.	TAZMİNAT SORUMLULUĞU.....	477
B.	CEZA SORUMLULUĞU	478
VI.	HASTANELERİN SORUMLULUĞU	478
VII.	SAĞLIK BAKANLIĞININ SORUMLULUĞU	480
VIII.	KOŞULLU RUHSAT (ACİL KULLANIM ONAYI) NEDENİYLE SORUMLULUK.....	486
IX.	HALKA İLAÇ DAĞITILMASINDAN KAYNAKLANAN SORUMLULUK	488

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SGK-ECZANE İLAÇ TEMİN SÖZLEŞMESİNDEN KAYNAKLANAN HUKUKİ SORUNLAR

§1.	GENEL OLARAK	489
§2.	CEZAİ ŞART UYGULANACAK FİLLER, FESİH NEDENİ FİLLER VE SÖZLEŞME YAPILMAYACAK SÜRELER.....	489
§3.	SÖZLEŞMENİN FESHİNE KARŞI HUKUKİ YOLLAR.....	490

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KANSER İLAÇLARININ GERİ ÖDENMESİ SORUNU

§1.	GENEL OLARAK	497
§2.	DAVA SÜRECİ	498
§3.	TEDBİR TALEBİ	500
	YARARLANILAN KAYNAKLAR.....	503
	KAVRAM İNDEKSİ.....	519